

Turun yliopiston tutkimusprojekti Ydinvoimalaitosprojekti ja sopimussuhteet (SOPU)
FinNuclear ry

YDINVOIMALAPROJEKTI, SOPIMUS JA KORVAUSVASTUU

11.2.2013 klo 13.00 Technopolis, Helsinki

**EHTOJEN SIIRTÄMINEN YLHÄÄLTÄ
ALAS**

Ari Saarnilehto
professori
Turun yliopisto

1. Lähtökohtia

Laaja sopimus, paljon ehtoja

Alihankintaketju pitkä

Ehtojen pitäisi täsmätä urakoitsijan suoritusvelvollisuuden kanssa

- Keino: omien ehtojen toistaminen

Mitä sopimuksessa pitäisi olla?

Osapuolet

Mitä?

Missä?

Milloin?

Millä tavalla?

Entä ellei?

Haastattelujen perusteella kohta **mitä** on tuottanut ongelmia. Ehdot ovat voineet olla liian tarkkoja tai liian epämääräisiä.

Yksi selitys ongelmiin löytyy lähteestä:
Olkiluoto 3 - varavoimadieselgeneraattoreiden (EDG) ja niiden apujärjestelmien ja laitteiden hankintaan kohdistuva tutkinta 27.5.2011. (STUK)

Tiivistelmästä:

“Dieselgeneraattoreiden apulaitteiden ja ... valmistuksessa on ollut pitkissä ali-hankintaketjuissa *tiedonkulkuongelmia ja epätarkoista määrittelyitä johtuvia puutteita* laadun varmistuksessa.”

Ongelma tuli esille myös haastattelussa:

STUK asettaa laatuvaatimuksia ohjeissaan, mutta ei määritä, miten laatuvaatimukset täytetään. STUK myös katsoi, että luvanhaltijan pitäisi ratkaista, millä tavoin vaatimukset täytetään.

Kun näin ei toimita, joku (ali)hankintaketjussa alempana oleva joutuu sen tekemään. Seurauksiin palataan jäljempänä.

Ydinvoimalaitosohjeet, YVL (n. 70 ohjetta)

Ydinlaitosten turvallisuusvalvontaa koskevat asiakirjat, 11.9.1995

Ydinvoimalaitosten käytön laadunvarmistus, 13.11.1991

Ydinlaitosten putkistot, 26.6.2006

Maanjäristysten huomioon ottaminen ydinvoimalaitoksissa, 19.12.2001

Ydinlaitoksen putkiston valmistukseen saa käyttää vain hyväksytyjä materiaaleja ja hitsausaineita, jotka on spesifioitava rakennesuunnitelmassa. Materiaalien ja hitsausaineiden valinnassa on otettava huomioon putkiston käyttö- ja ympäristöolosuhteet, mm. paikalliset korroosioilmiöt, yleinen korrosio ja aktiivisuuden kulkeutuminen, sekä valmistuksesta ja testauksista aiheutuvat vaatimukset ja rajoitukset. Rakenneaineiden hyväksymismenettely selvitetään ohjeessa YVL 3.9. Vaatimuksia sovelletaan myös juotosliitoksille.

Austeniittisesta valuteräksestä valmistettuja putkiston osia ei saa käyttää turvallisuusluokissa 1 ja 2, jos kyseiset kohteet kuuluvat ohjeen YVL 3.8 mukaisten määräaikaistarkastusten piiriin eikä niiden määräaikaistarkastuksia pystytä luotettavasti toteuttamaan. Muoviputkistojen käyttö on sallittua vain turvallisuusluokissa 3 ja 4.

Ydinvoimalaitosten suunnittelussa otetaan huomioon sisäisten tapahtumien lisäksi myös ulkoisista tapahtumista ja luonnonilmiöistä aiheutuvat uhat. Ulkoisia uhkatekijöitä ovat mm. rankat sääolosuhteet, tulvat ja maanjäristykset. Tässä ohjeessa käsitellään ulkoisista tapahtumista maanjäristystä, joka uhkaa ensisijaisesti rakenteiden ja laitteiden eheyttä, tiiviyyttä ja toimintakuntoisuutta. Ydinvoimalaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että laitoksen turvallisuuden kannalta tärkeät rakenteet, laitteet ja järjestelmät suunnitellaan kestäväksi maanjäristyksen aiheuttamat kuormitukset.

2. Ehtojen siirtäminen ylhäältä alas

Haastatteluissa ja kyselyssä esitettiin väitteitä, että ehtoja siirrettiin ylhäältä alas samanlaisina ja siitä aiheutui ongelmia.

A. Asiakirjoja ym. koskevat ohjeet

- Asiakirjoja koskeva vaatimus
- Huolellisuusvaatimus

Näistä ei pitäisi aiheutua ongelmia.

Aina, kun täsmällisiä vaatimuksia, miten asioiden on oltava ydinvoimalaitoksessa, ei pitäisi syntyä ongelmia. Sopimuksessa lukee, miten toimittava tai millainen elementti tehtävä. **SOPIMUS TÄYTETTÄVÄ.**

B. Laatuvaatimukset, suunnitteluohjeet ym.

Näiden osalta siirto johtaa sopimuksen epämääräisyyteen. STUKin toive ohjeiden tulkinnasta ylhäällä, ei alihankintaketjun alapäässä, on perusteltu. Silloin sopimukset saadaan selkeiksi.

Miksi tällainen ohje?

Kyse hyvää sopimusta koskevasta vaatimuksesta **MITÄ**. Jos sopimuksen perusteella ei tiedä, mitä pitää suorittaa, sopimuksen tekeminen on vaikeuksien kerjäämistä.

“Tavoite pitäisi olla se, että laitostoimittajille tarkoitettut tiukat ehdot eivät valu sellaiseenaan ketjun läpi alihankkijoille, jotka eivät vastaa designista”

Tämä alihankintaketjun osapuolen kannotto on varsin asianmukainen. Vastauksen siihen, mitä suoritetaan, pitää löytyä täsmällisenä sopimuksesta.

3. Seurauksia epäselvistä ehdoista

- Sopimuksen rikkomisen arviointi
- Uusi suoritus vai suorituksen korjaaminen sovituksi?
- Jos tarkka sopimus, hyväksyminen heti, reklamaatio kohtuullisessa ajassa, korjausvaatimuksen perustuttava siihen, että suoritus ei ole sopimuksen mukainen, korvausvelvollisuus sopimuksen rikkomisesta, ei muuten.

Edelliseen liittyen tulleet 2 kysymystä:

1. Miten kuuluu huomioida sopimuksessa, että toimintaympäristö tai viranomaisohjeet muuttuvat projektin aikana, esim. YVL-ohjeet muuttuvat 2013 aikana?

Sovittu suoritus, sovittu hinta

Muutos: korvaus muutoksen kuluista

Uusi suoritus, uusi sopimus, uusi maksu

“Kaikkienensa ehdot ovat osaltaan suomalaisille PK-yhtiöille täysin mahdottomat saavuttaa. Vaatimukset ovat suomalaiseen käytäntöön sopimattomat ja erityisesti käytettävän lain ja yrityksen koon puolesta. - -
-Erityisesti lisävaatimukset mitä tulee kaupan teon jälkeen ja laskun maksun viivästykset aiheuttaneet heille huonon firman maineen. Eihän kukaan halua tehdä kauppaa, jos rahojen saanti on hankalaa.

Suorituksen täsmällisen määrittämisen pitäisi estää lisävaatimukset. Vain sovitun suorituksen voi vaatia.

2. Kenen ensisijainen etu on varmistaa, että tämä kirjataan sopimukseen? Miten kompensoidaan muutokset?

Edellä esitetty pääsäännöt. Jos niistä halutaan poiketa, sen etu, joka haluaa muutosta.

Tilaajan etu on saada sopimukseen ehto, että toimittajan **pitää** tehdä uusi suoritus tai korjaus.

Toimittajan etu on sopia uuden suorituksen tai muutoksen hinta taikka hinnanmääräytymisen perusteet.

4. Vastuukysymyksistä

Näihin kysymyksiin palataan toisessa esityksessä.

Pääsäännöt:

Sopijapuoli vastaa siitä, että täyttää sopimuksenmukaiset velvollisuutensa.

Sopimusperusteisen vahingonkorvauksen edellytys:

Sopimuksen rikkominen

Jos sitoutuu maksamaan toiselle jotakin ilman sopimuksen rikkomista, kyse on muusta kuin vahingonkorvauksesta.

Vastuun vierittäminen??

“Sekin tuntuu kohtuuttomalta, että tarjouspyynnön lähettäjä ei vastaa dokumenttien virheistä tai siitä, että ne loukkaavat kolmannen oikeutta.”

Lähtökohta: Kyllä vastaa

Vastuunrajoitus: ei vastaa

Jälkimmäinen tulee kysymykseen vain, **jos siitä on sovittu.**

Vastuunrajoitus syrjäytyy, jos vahinko aiheutettu tahallisesti tai törkeällä tuottamuksella.

5. Sopimusehdot

Hyvillä sopimusehdoilla on piirre, että ne ovat hyviä toiselle, toiselle ei. Huonojen ehtojen kanssa asia on samoin.

Objektiivisesti arvioiden ehdot ovat hyviä, kun ne ovat yksiselitteisiä. Silloin molemmat osapuolet tietävät, mitä tul- laan sopimaan ja mitä se tarkoittaa. He voivat silloin arvioida sopimuksen hyvä ja huonot puolet sekä riskinsä asianmukai- sesti.